

סמיטונה אחת גדולה

"א"י". אפשר גם לקרוא לה "ארץ-ישראל". אך יש ראל, למען השם?

עירת פיתוח רוחנית

חוייה מדכאת מאוד: הרצאה לפני הסטודנטים ב' אוניברסיטת בר-אילן.

לא ציפיתי שרוב הנוכחים יסכימו עם דיעותי. אני מכיר את הרוח השולטת באוניברסיטת, קל וחומר בארץ ניברסיטה דתית-לאומנית זו. כאשר קיבלתי את ההזדמנות, הייתי מוכן לוויכוח חם. אני אוהב ויכוחים חמים. לא הדיעות של השואלים הפריעו לי, על כן, אלא הפרימיטיביות הנוראה של דבריהם. הם נשמעו כאילו היו רבובים, שניונו ממה אלה מאמרים ראשיים של צהרון, והחזורים על הדברים כאשר לוחצים על כפתור. מילבד שואל אחד או שניים, הציגו כל השואלים המתוכחים "תיוות" (אם אפשר לקרוא כך לגיבוני המליצות, שהברות מתחרה בהן בשחצנות) אשר רמתן היתה מביישת מצחצח-נעליים אלגריי בפאריס, ומבחינה זו לא היה הבדל בין הקשישים, שגראו לי כמר צים, ובין הצעירים. פאר ציבור הסטודנטים. אני מזכיר את פאריס במיקרה. בשבוע שעבר הור דמן לי לשהות בפאריס, ודווקא באזור סן-מישל, רובע הסטודנטים. ישבתי בבתיקה, שמעתי פה ושם שיחות, על הקשר בין אמנות מופשטת ובין פילוסופיה. על המור סיקה של הרנסאנס. על המסר של ברכט. הסטודנטים הקרים (יקרים לנו, כי אנו משלמים הון-עתק כדי להחזיקם במכללות) משוכנעים שהם פאר הגאון היהודי. האם עולה על דעתם שבהשוואה לסטודנטים דגניים היהודיים בסורבון, באוקספורד ובהארוארד הם מהווים עירת-פיתוח רוחנית?

שינאת חינוך

הצטערתי לשמוע כי לאה בן-דוד מתה. לאה בן-דוד היתה במשך שנים עורכת ג'רוזלם פוסט, ובעלת טור שבועי של המתרחש בכנסת. קראתי לה, בליבי, "המכשפה". היא שנאה אותי. למה? ככה. בלי סיבה ישירה. מעורר לם לא דיברתי עימה אף מישפט אחד. מעולם לא פגעתי בה.

זאת היתה שינאה טהורה, בלתי-אישית, שינאה ל-שמה, היא הזכירה לי את שינאתה של גולדה מאיר, שגם היא היתה שינאה טהורה. בכלל, היה הרבה דמיון בין שתי נשים אלה, שאהבו זו את זו. (פעם, עוד לפני שגולדה היתה ראש-הממשלה, נאמתי נאום על משחו - נדמה לי על סמים - ובאמצע דברי עצרתי ואמרתי: "ועכשיו אני רוצה להשיב לחברתי הכנסת גולדה מאיר..." יור"י הישיבה הפסיקה אותי ו" אמרה: "אבל חברת-הכנסת מאיר לא אמרה שום דבר" - על כך עניתי: "איני משיב לקריאתי-ביניים, אלא לה-עויות-ביניים של חברת-הכנסת מאיר". כי גולדה ישבה ועיוותה את פניה, לשמע דברי, בהבעה כה בולטת של גועל-נפש, בוז וזיל-זול, עד שאי-אפשר היה להעלם מכך.)

איני יודע מה יש בי המעורר שינאה כה עמוק. קה אצל סוג מסויים של אנשים ונשים. למדתי להשלים עם תכונה זו. את השינאה של לאה בן-דוד אהבתי. כי כתור צאה ממנה לא יכולה לכי טוב אף טור שבועי אחד מבלי לכלול בו הערת ארס עלי. "חברת-הכנסת אבנרי הופיע בכנסת כשר הוא עונד עינבה אדומה

וזהרת, שממש האירה את את אולם-המליאה..." ושלחה בן-דוד כתבה באנגלית מצויינת, ובסיגנון ריק, היה זה תענוג לקרוא אותה. איני פרוורסי. אני מעדיף בהחלט מאמרי-שבח על פני מאמרי-שינאה. אבל אני מעדיף מאמרים הכתור בים היטב, גם כשנוטפת מהם השינאה כלפי, על פני מאמרים הכתובים בידי חסרי-כישרון, המהללים אותי עד לב השמיים.

איני מופונג בביוגרפים. נכתבו עלי ארבעה ספרים - אחד עובדתי, של אמנון זיכרונני, על פעולתי בכנר סה, אחד פולמוסי בערבית, מאת איש חזית-הסירוב הר-פלסטיניתי, שתקף את תוכנית-השלוש שלי, ושניים בידי ישראלים, הכתובים בשינאה עיוורת. למרב ההצער, שני הם כתובים בחסרי-כישרון בולט, שלא לדבר על המידע הכוזב השורץ בהם. בהשוואה לאלה, הכתיבה של לאה בן-דוד היתה מלאכת-מחשבת. היה תענוג לקרוא אותה. פניני-לשון, אחת-אחת. חבל שהלכה לעולמה. הייתי מוכן לקרוא עוד הרבה מאמרי-שינאה שלה עלי, ואף ליהנות מהם.

מחקר יסודית, אלא גם תיאור רבי-מדד, שהיה כימעט סיפורתי בעומק תפיסתו.

ופיתאום - תיפלות. הסרטים נשאר יפים, המחקר ממשיך להיות טוב - אך רדידות נוראה השתלטה על הכל. הספרות הפכה תעמולה - תעמולה זולה, כימעט פרימיטיבית, חדי-מדית, שקופה.

למשל: התיאור בפרק 11 על הפרעות בעיראק, גם מי שאינו מתעמק במיוחד יכול היה להבחין בחור-טים הגסים.

מסופר על ההפיכה "הפרונאצית" שהתחוללה בעיר ראק, ההגדרה עצמה שיטחית. ראשיד עלי אל-כילאני לא היה יותר "פרונאצי" מאשר אנוור אל-סאדאת ואבר-רהם שטרן, הוא יאיר, שביקשו להיעזר באוייביה-האנגרי לים כדי לגרש את האנגלים.

אך לא זה העיקר.

בהמשך ישיר מסופר על הפוגרום האכזרי שנערך ביהודי בגדאד. האשה מתארת את הדברים בהתרגשות עמוקה. ברור לחלוטין לפי התיאור שאת הפוגרום ער-כו אותם פרונאצים, כאשר היו קרובים לתבוסתם. שום צופה נורמלי לא יכול היה להבין את הדברים אחרת. האשה (שהיתה או ילדה) ממשיכה לספר שכאשר חזרה למחרת היום הביתה, עמדו לפני הבית שני חייר-לים בריטיים.

איך הגיעו לשם? הגנה האמת הפשוטה: החיילים הבריטיים הגיעו לשם, מפני שהיו שם לפני שהתחיל הפוגרום. מפני שאותה התפרעות זוועתית התחילה אחר-י שהמורדים הלא-ר

ואללה, מי היה מאמין? תיבה כתבה בומבה של ספר. מה זה בומבה? פצצה ממש! הספר הכייהכי טוב על מלחמת-העצמאות חוץ מהספר שאתם יודעים של מי.

קראתי כבר שלישי, ואולי אפילו חצי כימעט, אבל אני צריך לכתוב על זה תיכף עכשיו, כדי שתוכלו לרוץ ולקנות אותה, למה שמי יודע אם עוד יהיה בחנויות כשאמור את הספר.

ואני לא צריך לקרוא ספר שלם כדי לדעת שהוא טוב. אחרי השלוק הראשון אתם יודעים אם החלב הוא טוב או שהלק קיביני, לא?

או תמיד חשבתי שתיבה היא כזאת מין אשה קשור-חה, מה זה קשוחה - תוקפנית, צועקת עליך כשאתה רוצה לשתות בשקט כוס קוניאק והיא כבר שתתה שתיים, ואומרת שהכל חרא, אתה והמדינה שלך, וביכול לא היה שום דבר טוב בארץ מאז משה רבנו ועד עכ-שיו, חוץ מהפלמ"ח, וי-משה רבנו בטח גם היה פלמ"חניק.

או פיתאום, מה אניד לכם, תיבה אחרת. כזאת שמרגישה רואה, מרגי-שה? הרגשות ממש משי-פריצות לה מהאזוונים. והמחשבות? יא אללה?

זה כבר לא שהפלמ"ח היה הכייהכי, וי-שהפלמ"ח היה כזה וגם כזה וגם כזה, ומי שלא היה בפלמ"ח שורה לתחת, וכל מה שהיה בפלמ"ח היה נהדר אלה, ושהכיהכי טוב בפלמ"ח היה "השד הבלונדי", שקוראים לה תיבה.

(פעם, ביוני 1948, שלחו אותנו למחנה סרפנד כדי לתפוס את המקום של החבר"ה מהפלמ"ח, ששלחו אותם לדפוק את אנשי אצ"ל, שהביאו או את אלטלינה, או אנחנו, שרק היינו אנשי ח"ש, חשבנו: זהו זה, עכשיו נדפוק אותם. המחנה היה מלא בנות מהפלמ"ח, חתיכות אחת-אחת. כאלה מין בלונדיות עם צמות, מהקיצוצים וההכשרה. או חשבנו שנתחיל איתן, ונראה להן, ונעשה סמטוחה אמיתית, יעני התחברות של הח"ש והפלמ"ח. או הייתם צריכים לראות, הבנות האלה הרימו אף, לא דיברו איתנו אפילו, בשילוק, הח"ש זה היה כמו אוויר, לא ראו אותנו. יוק, לא פלמ"ח - לא בני-ראים.)

או חשבתי שגם תיבה בספר שלה תהיה כזאת, ושי-הכל יהיה כתוב כמו אנרגי-אנרגי-הפלמ"ח ולפקר דה-יתמיד-אנחנו ועוד כל מיני טטיות כאלה. מפני שי-תמיד חשבתי שתיבה נעצרה ב-1948, ונתקעה שם, וכל העולם שלה נעצר, כמו השמש בניבעון, ההיחרחח.

או תתארו לכם איך שאני מופתע כשאני קורא את הספר. מופתע? מופתע זה כלום. נדהם! מפני שתיבה כותבת את האמת, וממסקת כל מיני טטיות על הפל-מ"ח, כאילו שמה מתחת לישבן שלהן לבנה של טי-ארטי, והיא מגלה שבפלמ"ח היו כל מיני בעיות, ושי-לא התייחסו אל הבנות כמו אל בני-אדם, והכל היה ברדק אחד גדול, ושם ניצחנו במלחמה זה היה נס מהשמיים.

ובכלל, יש המון-המון אמת בספר. מה זה אמת? כל מילה מסריחה מאמת! שעל כל פייטר במלחמה היא היו אולי עשה ג'ובניקים ומאה משתמטים, וזה כולל כימעט את כל השרים והח"כים והשמנכ"לים שמנהלים לנו את המדינה היום. או מי שאומר שכך צריך להיות, ולמה זה מדברים על זה, ושזה דרכו של עולם, וככה זה - שידוחו את זה אתם יודעים לאן. מפני שאני חושב שאין מוראטורים על השתמטות, ומי שהיה פעם מנוול יהיה מנוול עוד פעם, ואם יקרה לנו כזאת משהו, הם כולם יהיו על האווירונים לאמריקה, ואנחנו נהיה פה ונאכל את החרא שהם השאירו לנו. כמו אז.

תיבה (ידעתם שקוראים לה נתיבה בן-יהודה? בחי!) יש המון מה להגיד על זה, והיא גם אומרת את זה, עם הרבה מאוד חוכמה, ורגש, והעברית - היא כותבת יעני, בשפה שלנו, אבל גם רואים שהיא יודעת טוב-טוב עברית, ושהיא ביכול לא כזאת בורה ועם-האריצית כמו שהיא עושה את עצמה, ואם אתם לא רצים תיכף ומיד לקנות את הספר הזה, שקוראים לו 1948 - בין הספרי-רות, או אתם שנים יותר גדולים מכפי שאתם חושבים. או יאללה, תקראו ואחרי-כך נדבר עוד פעם. מפני שיש המון מה לדבר על התקופה הזאת, ומה התקלקל בעצם, ומדוע יצאה לנו מדינה כמו שיש, ולא כמו שחשבנו או שצריכה להיות.

דם בנגדאד

כואב לי הלב לראות מה קורה לעמוד האש. שמונת הפרקים הראשונים היו מצויינים, כימעט מושלמים. לא רק חומר צילומי מדהים, לא רק עבודת-

אורי אבנרי

יונתן אישי

מגיים של אל-כילאני גורשו עליידי הצבא הבריטי מ-בגדאד. באותה שעה כבר שלטו הבריטים בעיר.

מדוע זה קרה?

על כך יש השערות שונות. יש אומרים: הבריטים חששו מפני זעם ההמון, שהזדהה עם הלאומנים המור-בסים, ושראה בבריטים כובש זר. הבריטים יזמו פוגר-רום, או לפחות הניחו לו להשתולל, כדי להסית את זעם ההמון לעבר היהודים, כמו בימי רוסייה הצארית. גירסה אחרת אומרת שאת הפוגרום אירגנו אנשי של נורי אל-סעיד, שחזרו על גבי הטאנקים הבריטיים. הם רצו לטשטש אמת בלתי-נעימה זו עליידי הסתת ההמון נגד היהודים.

יש גם המניחים שאיש לא אירגן את הפוגרום, אלא שזה התחולל פשוט מפני שנוצר חלל ריק - המורר-דים ברחו, הבריטים וסוכניהם המקומיים טרם הצליחו להתבסס, והאספסוף התפרע.

פרשה זו מעניינת אותי מזה כמה זמן, ודיברתי עם חוקרים שונים - ביניהם חוקר ערבי שהקדיש זמן רב לנושא זה. הוא נבר בתיקים העיראקיים והבריטיים, בלונדון נתקל בתופעה מוזרה: הדו"חות של השגריר הבריטי בבגדאד על הפוגרום לא שוחררו לפירסום, גם כאשר הגיע מועד ההתיישנות של הסודיות, על פי די-חוק הבריטי. הופעלה לגביהם תקנה מיוחדת, המאסי-שרת לממשלה לגנוז מיסמכים עד למאה הבאה, מטע-מים של אינטרס לאומי.

אנשי עמוד האש, שחקרו נושאים קשים ומסוכנים יותר, יכלו לגלות גם עובדה זו. תחת זאת בא התיאור הכוזב והמסית, שכאילו נועד להגיד לצופה: כל הערבים רוצחים, פורעים, "כנופיות" חבל.

ועוד פרט קטן: באותו פרק הופיעה מפה, המת-ייחס להתקדמות הקורפוס האפריקאי של רומל לעבר תעלת-סואץ. במפה זו סומנה הארץ, בגבולות המנדאט, בשם "ישראל".

באותם הימים היתה קיימת מדינה בשם "פלשתינה

בן-יהודה

בן-דוד